

Ὅμιλία 7η

(Ἀποκ. 1, 9-10α)

Ἡ ὑπομονή καί ἡ βασιλεία. Περί Κυριακῆς.

Κὼς Ἰωάννης, ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ συγκοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει καὶ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ.»¹ Ἐγώ, ὁ Ἰωάννης, ὁ ἀδελφός σας καὶ συμμετοχὸς στή θλίψη καὶ τῇ βασιλείᾳ καὶ τὴν ὑπομονή.

Ἐδῶ βλέπουμε τρία χαρακτηριστικά, τὰ ὁποῖα ὁ Ἀπόστολος χρησιμοποιεῖ γιὰ νὰ δείξει τὴν Ἐκκλησία πού βρίσκεται σέ πορεία. Ὅπως κι ἂν ἔχει τὸ πράγμα, ἀκόμα καὶ στίς πιό εἰρηνικὲς ἐποχές, ἀγαπητοί μου, θὰ ὑπάρχουν πάντοτε μέσα στὴν Ἐκκλησία αὐτὰ τὰ τρία στοιχεῖα: ἡ θλίψη, ἡ ὑπομονή καὶ ἡ βασιλεία. Ἄς προσέξουμε μόνο πὼς δὲν πρόκειται γιὰ τίς κοινὲς καθημερινὲς θλίψεις, ἀλλὰ οὔτε καὶ γιὰ τὴν κοινὴ ὑπομονή πού ἐνδεχομένως ἔχουμε, πού μπορεῖ νὰ ἔχουν καὶ οἱ κοσμικοὶ ἄνθρωποι, ὅπως θὰ δοῦμε στὴ συνέχεια.

Καὶ ὡς πρὸς τὴν θλίψη εἵχαμε ἀναφερθεῖ τὴν περασμένη φορὰ· ἀπομένει νὰ ἀναφερθοῦμε στὴν ὑπομονή καὶ τὴν βασιλεία.

Ἡ ὑπομονή εἶναι τὸ δεύτερο θέμα τῆς Ἀποκαλύψεως, πού εἶναι ἡθικῶς ἀναπόσπαστο ἀπὸ τὸ πρῶτο,

1. Ἀποκ. 1, 9.

δηλαδή τή θλίψη.

Πολλές φορές, όταν πάσχει κάποιος αδελφός και δεν μπορούμε τίποτα να του προσφέρουμε, του λέμε να έχει υπομονή. Όταν δεν μπορούμε να θεραπεύσουμε μία ασθένειά του, όταν δεν μπορούμε να τον βοηθήσουμε οικονομικά, διότι είναι πολλά τά χρήματα που έχει ανάγκη, ή όταν βρίσκεται σέ μία οποιαδήποτε κατάσταση πιεστική και δεν μπορούμε να του προσφέρουμε τίποτα, του λέμε να έχει υπομονή. Αλλά, τόσο για μᾶς πού τό λέμε, όσο και για ἐκεῖνον πού τό ἀκούει, μοιάζει να εἶναι μόνο λόγια, γιατί για μᾶς μέν εἶναι μία διέξοδος στήν ἀμηχανία μας, ἀφοῦ δεν μπορούμε να του προσφέρουμε πρακτικά τή βοήθειά μας, καί για ἐκεῖνον ἀκούγεται ὡς μία συμβουλή ἄνευ περιεχομένου, πού πέφτει στό κενό.

Πόσες φορές λέμε σέ κάποιον *Νά ἔχεις υπομονή*, κι ἐκεῖνος κουνάει τό κεφάλι του καί λέει: *Ὑπομονή...* Σάν να λέει: *Τί μοῦ λές τώρα... Καί τί βγαίνει ἀπ' αὐτό πού μοῦ λές... Δεν βγαίνει ἀπολύτως τίποτα.* Καί ὅμως, ἀγαπητοί μου, δεν θά ὑπῆρχε καλύτερη συμβουλή ἀπό αὐτό πού λέμε στόν ἄλλο, να ἔχει δηλαδή ὑπομονή.

Ἡ ἐποχή μας στερεῖται τοῦ στοιχείου τῆς ὑπομονῆς. Ἴσως ἀκόμη ἡ ὑπομονή σήμερα να θεωρεῖται καί ἀκατανόητη· ἀλλά καί μία, ἃς ποῦμε, παθητική ἀρετή. Ἡ μᾶλλον ὄχι ἀρετή· γιατί ἀρετή; καλύτερα ἃς ποῦμε μία ιδιότητα τοῦ ἀνθρώπου παθητική. Ἄν ὅμως ἡ ὑπομονή εἶναι μία παθητική κατάσταση, γιατί να θεωρεῖται ἀρετή; δεν πρέπει να θεωρεῖται ἀρετή. Ἄν κάποιος εἶναι ὑπομονετικός ἄνθρωπος, αὐτό ἀπό τούς πολλούς θεωρεῖται ὡς μειονέκτημα.

Δέν ξέρω τί νά πῶ... οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς μας εἶναι φοβερὰ ἀνυπόμονοι· δέν μποροῦν πουθενά καί τίποτα νά περιμένουν ἢ νά ἀνεχθοῦν κάτι. Δέν ξέρω... ἀλλά ὁ πολιτισμός ἴσως εἶναι ἐκεῖνος πού μᾶς ἀναγκάζει διαρκῶς νά τρέχουμε. Ξέρετε, οἱ σύγχρονοι ἄνθρωποι πάντα τρέχουμε, ὅλο τρέχουμε! Δέν ξέρω βέβαια τί κυνηγᾶμε, δέν ξέρω τί θέλουμε νά πιάσουμε· πάντως τρέχουμε, εἵμαστε πάντοτε βιαστικοί! Ὅλοι μας! Καί ἐγώ τρέχω, κι ἐσεῖς τρέχετε... ὅλοι μας ὅλο τρέχουμε! Κι ἀφοῦ τρέχουμε καί βιαζόμαστε νά τελειώσουμε τίς δουλειές μας, ἐπόμενο εἶναι νά μήν ὑπάρχει τό στοιχεῖο τῆς ὑπομονῆς, νά μή μποροῦμε δηλαδή νά σηκώσουμε τίποτε ἀπολύτως ἀπό ἐκεῖνα πού μᾶς συμβαίνουν στή ζωή μας.

Καί ὅμως, ἐπανέρχομαι καί σᾶς λέω, ἡ ὑπομονή ἀποτελεῖ τό καλύτερο ἀντίδοτο κατά τῆς θλίψεως! Μέ αὐτήν, τήν ὑπομονή, σηκώνουμε τόν σταυρό τῆς θλίψεως, καί τελικά νικοῦμε. Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μᾶς λέει: «ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται»², δηλαδή αὐτός πού θά ὑπομείνει μέχρι τέλους, αὐτός καί θά σωθεῖ.

Ἀλλά πρέπει νά σᾶς πῶ ὅτι κάθε θλίψη πού ὑπάρχει στή ζωή μας καί κάθε τυχόν ὑπομονή πού τήν συνοδεύει, ἂν δέν συνδέεται μέ τόν Χριστό, εἶναι ἄνευ ἀξίας, ἄνευ περιεχομένου, δέν ἀντέχει στήν Αἰωνιότητα.

Μπορεῖ ἴσως νά πετύχει κανεῖς στήν παρούσα ζωή καί μερικά καλὰ μέ τήν ὑπομονή του στίς θλίψεις. Καί τό πρῶτο-πρῶτο, ὅχι μικρῆς σημασίας, εἶναι νά μή καταλήξει σέ νευρολογική κλινική! Μικρό εἶναι; Ξέρετε, ἀγαπητοί μου, κάνω τόν σταυρό μου καί λέω: *Θεέ μου,*

2. *Ματθ.* 10, 22.

φύλαξέ με μήν καταλήξω ποτέ σέ νευρολογική κλινική! Ἡ ἐποχή μας εἶναι φοβερή! Οἱ θλίψεις πού ἔρχονται πολλές φορές δέν ξέρουμε πού μπορεῖ νά μᾶς φθάσουν. Λοιπόν, κάτι πού μπορούμε νά πετύχουμε στήν παρούσα ζωή, ἔχοντας ὑπομονή, εἶναι νά μή φθάσουμε ὡς αὐτήν τήν πόρτα· εἶναι ἓνα κέρδος. Ἀλλά, τόσο ἡ θλίψη, πού προκαλεῖται στή ζωή μας, ὅσο καί ἡ ὑπομονή, πού εἶναι τό φορεῖο πού σηκώνει τήν θλίψη, δέν ἀντέχουν στήν Αἰωνιότητα, ἐάν δέν συνδέονται μέ τόν Χριστό.

Προσέξτε τί λέει ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης: «ἐν τῇ θλίψει καί βασιλείᾳ καί ὑπομονῇ ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ»! Αὐτό τό «ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ» σημαίνει ὅτι ἐλατήριο καί ἀποτέλεσμα τῆς θλίψεως θά πρέπει νά εἶναι ὁ Χριστός. Γιατί ἔχω θλίψη; Διότι ὑπομένω καί ἐπιμένω στό Εὐαγγέλιο.

Πέστε μου, σᾶς παρακαλῶ, τί ἀξία ἔχει ἡ θλίψη, ἂν ὑποτεθεῖ ὅτι ἔχασα στά χαρτιά; ὅτι ὑπῆρξα ἄσωτος καί ἀρρώστησα, καί τώρα θλίβομαι γιά τήν κατάσταση αὐτή; ὅτι στάθηκα ἄμυαλος, ἄφρων, καί ἔχασα τήν περιουσία μου ἢ ἔχασα κάποιες εὐκαιρίες στή ζωή, καί ἔχω θλίψη; Αὐτές οἱ θλίψεις ἀντέχουν στήν Αἰωνιότητα; Δέν ἀντέχουν. Ἀντιθέτως, θά ἐπιπληχθῶ ἀπό τόν Χριστό, γιατί φάνηκα ἄσωτος, ἄμυαλος καί ἀνόητος ἄνθρωπος. Πρέπει οἱ θλίψεις μου νά εἶναι χάριν τοῦ Εὐαγγελίου, χάριν τῆς πνευματικῆς ζωῆς!

Γιά παράδειγμα, ὅταν δεχθῶ σήμερα μιά εἰρωνεία γιατί εἶμαι Χριστιανός ἢ αὖριο ἓναν ἀποκλεισμό –θά ἔρθει κάποτε αὐτή ἡ ἡμέρα– πού θά μοῦ πεῖ ὁ ἄλλος Δέν θά ψωνίσεις ἐσύ ἀπό τό μαγαζί μου, δέν σοῦ πουλάω ἐμπόρευμα, ὑφίσταμαι θλίψη. Καί σήμερα ὑπάρ-

χει αὐτός ὁ οἰκονομικός ἀποκλεισμός, ἀλλά μέ ἄλλους τρόπους. Ὅταν δέν ἀνεβαίνω σέ ὑψηλές θέσεις, μόνο καί μόνο γιατί δέν εἶμαι Μασόνος, αὐτό δέν εἶναι ἕνας οἰκονομικός ἀποκλεισμός; Βεβαίως εἶναι· ἀλλά μέ τήν διαφορά πώς δέν εἶναι στόν βαθμό νά φθάσω στήν πεῖνα, νά πεθάνω ἀπό τήν πεῖνα. Θά ἔρθει ὁμως ἡμέρα πού αὐτό θά εἶναι χειρότερο, θά εἶναι φανερό. Τώρα δέν εἶναι φανερό· εἶναι παρασκηνιακό.

Ἔ, λοιπόν, ὅταν θλίβομαι διότι ἐμποδίστηκα στή ζωή μου μόνο καί μόνο γιατί φέρω τήν ιδιότητα τοῦ Χριστιανοῦ, τότε αὕτη ἡ θλίψη ἀντέχει στήν Αἰωνιότητα ἐπειδή εἶναι θλίψη «ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ»· ὅπως καί ἡ ὑπομονή πού θά κάνω γιά νά σηκώσω ἀκριβῶς αὐτήν τή θλίψη εἶναι «ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ».³

Ἀλλά καί ὁ κλέφτης, ξέρετε, ὑπομονή ἔχει· παραμονεύει ὥρες ἀτελείωτες πότε θά φύγει ὁ ιδιοκτήτης γιά νά κάνει τή διάρρηξη. Ἀλλά αὕτη ἡ ὑπομονή τοῦ κλέφτη εἶναι ἀξιέπαινη;

Καί πᾶμε στό τρίτο θέμα τῆς Ἀποκαλύψεως, πού εἶναι ἡ βασιλεία. Ἡ θλίψη, ἡ ὑπομονή καί ἡ βασιλεία, πάντα «ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ».

Τί εἶναι ὁμως ἡ βασιλεία; Εἶναι ἡ μυστική μετοχή τῶν πιστῶν ὅλων τῶν αἰώνων στά παθήματα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.⁴

Αὐτά τά τρία εἶναι γνωρίσματα τοῦ ἀληθινοῦ Χριστιανοῦ, τοῦ Χριστιανοῦ πού ἔχει ἡθική συνέπεια, καί ἀποτελοῦν μιά ἄλυσσίδα: *θλίψη - ὑπομονή - βασιλεία*.

3. Βλ. Α' Πέτρ. 2, 19-20. Φιλιπ. 1, 29. Πρβλ. Ψαλμ. 43, 23. 68, 8. Β' Θεσ. 1, 5. Α' Τιμ. 1, 12. κ.ά.

4. Βλ. Κολ. 1, 24. Ρωμ. 6, 8. Β' Τιμ. 2, 11. κ.ά.

Ἡ θλίψη, γιά νά βασταχθεῖ, θέλει ὑπομονή· ἡ θλίψη καί ἡ ὑπομονή, γιά χάρη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁδηγοῦν στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.⁵

Ὅταν συμβουλευόμαστε κάποιον νά ἔχει ὑπομονή, ὅπως σᾶς ἔλεγα προηγουμένως, ἡ συμβουλή μας συνήθως πέφτει στό κενό. Ξέρετε γιατί; Διότι συνήθως τήν ὑπομονή τήν προσφέρουμε καί τή συνιστοῦμε αὐτοτελή, χωρίς νά ὑπάρχει ὁ καρπός της, ἡ *βασιλεία*.

Ρωτῆστε τόν ἑαυτό σας –ἀλλά κι ἐγώ τόν ἑαυτό μου, γιατί, σᾶς βεβαιώνω, ἐλέγχομαι στό σημεῖο αὐτό: Ὅταν λέμε σέ κάποιον νά κάνει ὑπομονή στίς θλίψεις πού περνᾷ, τοῦ λέμε ἐπίσης ὅτι τόν περιμένει ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ; Θά δεῖτε ὅτι συνήθως δέν τό λέμε. Καί ἀφοῦ λοιπόν ἀποκόπτουμε τήν *βασιλεία*, πού εἶναι τό τέλος, ὁ σκοπός, πού εἶναι ὁ καρπός τῆς ὑπομονῆς στίς θλίψεις, τότε ὁ ἄλλος ἀντιδρᾷ μέ τό νά ἀπορρίψει τήν συμβουλή μας. Θά πεῖ: Ὑπομονή... Ἐνῶ ἡ ὑπομονή πρέπει νά ἔχει τήν ἔννοιά της· *θά κάνω ὑπομονή, γιατί μέ περιμένει ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ*.

Εἶναι ἡ δεύτερη φορά πού ἀναφέρεται μέσα στό ἴδιο κεφάλαιο μέχρι τώρα ὁ ὅρος *βασιλεία*. Ὁλόκληρη ἡ Καινή Διαθήκη εἶναι γεμάτη ἀπό τόν ὅρο αὐτό, *βασιλεία, βασιλεία τοῦ Θεοῦ*. Γιά θυμηθεῖτε· ὅταν διαβάξετε τήν Ἀγία Γραφή, πόσες φορές βρίσκετε αὐτόν τόν ὅρο, αὐτήν τήν φράση, *βασιλεία τοῦ Θεοῦ*; Πόσες φορές...! Λοιπόν, ἀγαπητοί μου, ὁ Χριστιανισμός εἶναι, πράγματι, μία βασιλεία, καί ὄχι μία θρησκεία. Τύπος δέ τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς βασιλείας στέκεται τό θεοκρατικό βασίλειο τοῦ ἀρχαίου Ἰσραήλ.

5. Βλ. *Ρωμ.* 5, 3-5. *Β΄ Τιμ.* 2, 12. κ.ἀ.

Ὅπως θά ξέρετε, ὅταν οἱ Ἑβραῖοι κατοίκησαν τήν γῆ τῆς ἐπαγγελίας, δέν εἶχαν ἀρχηγό. Δέν ὑπῆρχε οὔτε βασιλιάς οὔτε πρόεδρος τῆς δημοκρατίας, τίποτα· ὑπῆρχαν ἀπλῶς οἱ Κριτές, ἄνθρωποι πού ἐνεργοῦσαν κατ' ἐντολήν τοῦ Θεοῦ, καί ὁ Θεός τοὺς φανέρωνε τά θελήματά Του. Ὁ Θεός λοιπόν ἦταν ὁ Κύριός τους, Αὐτός ἦταν ὁ βασιλιάς τοῦ Ἰσραήλ, ἀληθινά!

Σήμερα μάλιστα ἀκούσαμε στήν εὐαγγελική περικοπή τόν Ναθαναήλ νά λέει στόν Κύριο: «*Ραββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ*»⁶. Αὐτό τό «ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ», ἀγαπητοί μου, εἶναι κάτι πού ἀπηχεῖ τό πνεῦμα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, δηλαδή τό πῶς ἀκριβῶς ἔβλεπαν τόν βασιλιά τους οἱ Ἑβραῖοι. Γι' αὐτούς ἦταν ὁ Θεός. Γι' αὐτό ὁ Ναθαναήλ πρῶτα εἶπε «ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ», καί ἀμέσως μετὰ «ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ»· αὐτά τά δύο συνδέονταν. Αὐτό βεβαίως τό εἶχε προβλέψει ὁ Θεός, δηλαδή εἶπε στόν Μωυσῆ νά προβλεφθεῖ καί αὐτό καί νά γραφεῖ.

Ἀργότερα οἱ Ἑβραῖοι ζήτησαν βασιλιά ἀπὸ τοὺς Κριτές, καί συγκεκριμένα ἀπὸ τόν Σαμουήλ, τόν τελευταῖο Κριτῆ. Καί ξέρετε γιατί; ἐπειδὴ οἱ γύρω λαοὶ εἶχαν βασιλιάδες, ζήλεψαν, καί ἤθελαν κι αὐτοὶ βασιλιά! Εἶπαν: *Θέλουμε βασιλιά*. Τούς λέει ὁ Σαμουήλ: *Δέν σᾶς κάνει ὁ Θεός; Καί ὁ Θεός μάλιστα αὐτό εἶπε: Σέ τί σᾶς λύπησα; Σέ τί ὑστερῶ ἐγώ; Θέλετε βασιλιά; Καλά, θά σᾶς δώσω βασιλιά· ἀλλά (ἐπιτρέψτε μου νά σᾶς τό πῶ ὅχι μέ τά λόγια πού εἰπώθηκε, ἀλλά μέ τό πνεῦμα) ἀλλά θά σᾶς κάψει τή γούνα! Θά σᾶς δώσω βασιλιά,*

6. Ἰωάν. 1, 50.

ἀλλά μή παραπονεθεῖτε!⁷

Πράγματι, πρῶτα ἦρθε ὁ Σαούλ, μετά ὁ Δαβίδ καί μετά ὁ Σολομών. Ἀλλά ὁ Σολομών –ὁ λεγόμενος εἰρηνικός βασιλιάς γιατί βασίλευσε σαράντα χρόνια χωρίς πόλεμο– ἔβαλε τόσο βαριά φορολογία, μά τόσο βαριά, πού οἱ Ἑβραῖοι εἶπαν ἀμάν! Τούς τό εἶχε πεῖ ὁμως ὁ Θεός.

Πάντως, ἐκεῖνο πού μᾶς ἐνδιαφέρει αὐτήν τή στιγμή δέν εἶναι ὁ ἱστορικός Ἰσραήλ στίς λεπτομέρειές του, ἀλλά ὁ ἱστορικός Ἰσραήλ πού εἶχε ὡς βασιλιά του τόν Θεό. Ἀλλά καί ὁ ἐκάστοτε βασιλιάς ἔμπαινε βασιλιάς μέ τόν ὅρο ὅτι δέν θά ἔκανε τίποτε, ἐάν δέν ρωτοῦσε τόν Θεό διά τοῦ ἀρχιερέως. Ἀπολύτως τίποτε! Ἐάν ἔκανε τοῦ κεφαλιοῦ του, θά τιμωρεῖτο. Γι' αὐτό καί ὁ Σαούλ ξέπεσε, ἐπειδή ἐνεργοῦσε παρὰ τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ. Συνεπῶς τί ἦταν ὁ βασιλιάς στόν Ἰσραήλ; ἦταν ἕνας ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ Βασιλέως.

Τύπος εἶναι ὅλα αὐτά, ἀγαπητοί μου, προτύπωση, ὅτι ὁ Χριστιανισμός εἶναι βασιλεία, καί βασιλιάς εἶναι ὁ Χριστός.

Θρησκεία –πού σᾶς εἶπα ὅτι δέν εἶναι ὁ Χριστιανισμός– σημαίνει λατρεία τοῦ Θείου πρὸς ἐξευμενισμό ἢ ἱκανοποίηση αἰτημάτων καί ἀναγκῶν, χωρίς ὁμως αὐτό νά σημαίνει καί μετοχή τοῦ ἀνθρώπου στή ζωή τοῦ Θεοῦ. Τό καταλάβατε; Δηλαδή τί θά πεῖ *θρησκεία*; Τό νά ὑποβάλλω στόν Θεό τά αἰτήματά μου, τίς ἀνάγκες μου, νά μοῦ τά ἱκανοποιεῖ ἐνδεχομένως ὁ Θεός ἢ νά μή μοῦ τά ἱκανοποιεῖ, ἀλλά νά μήν ἔχω μετοχή στή ζωή τοῦ Θεοῦ. Αὐτό λέγεται *θρησκεία*. Μέ αὐτήν τήν

7. Βλ. Α΄ Βασ. 8, 1-22.

έννοια υπάρχουν όλες οι θρησκείες της γης. Όλες!

Ἀλλά βασιλεία ὅμως σημαίνει ὅτι ὁ Θεός κυβερνᾷ κάθε πτυχή της ζωῆς τοῦ Χριστιανοῦ, ὅτι δέν ὑπάρχει τό παραμικρό στή ζωή του ἀπό τό ὁποῖο νά ἀπουσιάζει ὁ Θεός, ἀλλά καί ὁ Χριστιανός ἀπολαμβάνει ὅλα τά ἀγαθά τοῦ Θεοῦ.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, γιά παράδειγμα, ὅταν ἔκαναν θυσίες στούς θεούς, ἦταν ἐντάξει ἀπέναντί τους. Ὑποτίθεται πώς οἱ θεοί τους ἤθελαν ἀπλῶς μία θυσία· ἀπό ἐκεῖ καί πέρα, τό ποιά θά ἦταν ἡ προσωπική ζωή τοῦ προσφέροντος τή θυσία δέν ἐνδιέφερε τούς θεούς· *κάνε ὅ,τι θέλεις!*

Γι' αὐτό λοιπόν βλέπουμε τούς ἀρχαίους Ἕλληνες ὅτι μπορούσαν νά προσφέρουν καί πλούσιες θυσίες, ἐκατόμβες, ἀγαπητοί μου, ἐκατό βόδια νά προσφέρουν, ὁλόκληρη περιουσία! Αὐτός πού πρόσφερε τήν θυσία μπορούσε νά ἦταν πόρνος, μοιχός, φονιάς, ἀνήθικος, ἐλεεινός, τρισάθλιος... Αὐτό, ὑποτίθεται, δέν ἐνδιέφερε τόν θεό. Ἐνα μόνο ἐνδιέφερε τόν θεό, ὅπως τουλάχιστον τό φαντάζονταν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες· τό νά τοῦ προσφέρονταν οἱ θυσίες. Καί μέ τόν τρόπο αὐτόν θά ἐξευμενιζόταν καί θά ἔδινε στόν ἄνθρωπο ἐκεῖνο πού τοῦ ζητοῦσε.

Ὡστε ἄλλο εἶναι θρησκεία καί ἄλλο βασιλεία. Ὁ Χριστιανισμός ὅμως τί εἶναι; θρησκεία ἢ βασιλεία; Εἶναι βασιλεία, μέσα στήν ὁποία ἔχουμε μετοχή τοῦ ἀνθρώπου στή ζωή τοῦ Θεοῦ! Ὅταν λέμε *θέωση*, ὅταν λέμε *γίνομαι θεοειδής*, *γίνομαι χριστοειδής*, *χριστοποιῶμαι* καί λοιπά, αὐτό τί σημαίνει; Σημαίνει ὅτι μπαίνω μέσα στή ζωή τοῦ Θεοῦ. Αὐτό θέλει ὁ Θεός.

Βλέπετε λοιπόν τί διαφορά υπάρχει μεταξύ Χριστιανισμού καὶ θρησκειῶν;

Ἀκόμη, τό ὅτι σήμερα ζοῦμε τόν Χριστιανισμό ὡς μία θρησκεία καί ὄχι ὡς μία βασιλεία, αὐτό ἔχει δύο κυρίως κακές συνέπειες.

Ἡ πρώτη εἶναι τό ὅτι χωρίσαμε τό δόγμα ἀπό τήν ἠθική, δηλαδή τήν πίστη ἀπό τόν τρόπο τῆς ζωῆς, καί πέσαμε σέ μιά καθηκοντολογία. Ἀποκορύφωμα δέ αὐτῆς τῆς συνέπειας εἶναι τό νά υπάρχουν ἄνθρωποι ἀλλότριας πίστεως, ξένης –νά εἶναι Βουδδιστές, νά εἶναι Μασόνοι, νά εἶναι Θεοσοφιστές, νά εἶναι Πνευματιστές ἢ ὅ,τι ἄλλο θέλετε– καί νά σοῦ ἐπικαλοῦνται τήν ἠθική τοῦ Εὐαγγελίου!

Μά, ὅταν ἐπικαλεῖται κανείς τήν ἠθική τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλά δέν εἶναι Χριστιανός, ποῦ στηρίζεται; Ἀπλούστατα, στό ὅτι θεωρεῖ τόν Χριστιανισμό θρησκεία καί νομίζει ὅτι τό κυριότερο σημεῖο εἶναι ἡ ἠθική του, ἐνῶ δέν εἶναι. Ἔτσι λοιπόν φθάσαμε νά χωρίσουμε τήν πίστη, δηλαδή τό δόγμα, ἀπό τήν ἠθική.

Σέ μιά πολύ διαδεδομένη μορφή, εἶναι ἐκεῖνο πού ἀκοῦτε ἐσεῖς οἱ κυρίες ἀπό τούς συζύγους σας, ὅταν τούς λέτε νά ἔλθουν στήν ἐκκλησία. Ἄντε, λέτε στόν σύζυγό σας, Ἄντε νά πᾶμε στήν ἐκκλησία, κι ἐκεῖνος ἀπαντᾷ: Πήγαινε ἐσύ. Ἐγώ εἶμαι καλύτερος Χριστιανός ἀπό σένα πού πᾶς στήν ἐκκλησία. Ἐγώ τηρῶ τίς ἐντολές καλύτερα ἀπό σένα... Καί ἡ σύζυγος, ἡ ὁποία κι αὐτή βεβαίως δέν γνωρίζει πολλά πράγματα, φθάνει νά μοῦ πεῖ: Πράγματι, πάτερ· ὁ σύζυγός μου, πού μοῦ μιλάει ἔτσι, εἶναι καλύτερος ἀπό μένα!

Τό θέμα ὅμως δέν εἶναι ἐκεῖ, ἀγαπητοί μου. Ἐκεῖ

εἶναι τό θέμα; ἄν εἶναι καλύτερος ἢ ὄχι; Στήν προκειμένη περίπτωση δέν ὑπάρχει σωτηρία, γιατί ἀπλούστατα ὁ Χριστιανισμός δέν εἶναι θρησκεία, δηλαδή νά προσφέρουμε τή θυσία μας καί νά μή μᾶς ἐνδιαφέρει τίποτα παρακάτω, ὅπως ἔκαναν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες.

Ὁ χωρισμός λοιπόν τοῦ δόγματος, τῆς πίστεως, ἀπό τή ζωή μας μᾶς ἔφερε αὐτό τό κακό· νά βλέπουμε τόν Χριστιανισμό ὡς μία καθηκοντολογία. Μέχρις ἐνός βαθμοῦ ἔχουν δίκιο ἐκεῖνοι πού κλοτσᾶνε τόν Χριστιανισμό, γιατί τούς τόν παρουσιάζουμε ὡς μία καθηκοντολογία. Καί ὁ ἄνθρωπος, ξέρετε, καί εἰδικότερα ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, μισεῖ, ἀπεχθάνεται τήν καθηκοντολογία· καί μόνο ἡ λέξη *καθηκοντολογία* τοῦ χτυπάει ἄσχημα καί περίεργα στό αὐτιά.

Ἀκόμη, ὁ χωρισμός τῆς λατρείας ἀπό τή ζωή φαίνεται κι ἀπ' αὐτό πού σοῦ λέει ὁ ἄλλος· *Πάω στήν ἐκκλησία, λατρεύω τόν Θεό, ἀλλά τό τί θά κάνω τό βράδυ, σέ ποιά καμπαρέ θά γυρίζω, αὐτό εἶναι ἄλλη παράγραφος!* Ἔτσι λοιπόν χωρίσαμε τή λατρεία ἀπό τή ζωή, μέ ἀποτελέσμα νά πέσουμε στήν τυπολατρία.

Βεβαίως ἡ λατρεία προσφέρεται μέ κάποιους τύπους· ἀλλά μέσα στήν καρδιά τῶν τύπων βρίσκεται ἡ οὐσία. Ἄν λοιπόν ἐγώ τήν οὐσία δέν τήν ἀνακαλύπτω γιατί ἡ ζωή μου εἶναι χωρισμένη ἀπό τήν οὐσία, τότε ποῦ θά μείνω; στό περίβλημα, στό τοόφλι, θά μείνω στόν τύπο. Καί ὅταν θά λέω Ἄ, *πρέπει νά γίνει αὐτό, πρέπει νά πάω στήν ἐκκλησία, πρέπει... πρέπει... πρέπει...* τότε καταλήγω νά γίνω ἕνας τυπολάτρης.

Τό δεύτερο κακό, ὡς συνέπεια τοῦ ὅτι ὑποβιβάσαμε τόν Χριστιανισμό σέ θρησκεία ἐνῶ εἶναι βασιλεία,

εἶναι ὅτι φθάνουμε στή σύγκριση τοῦ Χριστιανισμοῦ μέ τίς ἄλλες θρησκείες, ἔστω καί ἂν θεωροῦμε τόν Χριστιανισμό ὡς θρησκεία ἀνώτερη καί καλύτερη. Ὅποιοδήποτε ἐγχειρίδιο σχολικό καί ἂν πάρετε ἤ θρησκευτικό βιβλίο πού ἀναφέρεται στό θέμα αὐτό, θά δεῖτε νά περιέχει αὐτό τό βασικό λάθος, τό λάθος τῆς συγκρίσεως.

Ὅταν κάποιος Χριστιανός μας, γιά μιὰ στιγμή, στρέφει τά μάτια του πρὸς τόν Βουδδισμό, τόν ρωτᾶμε: *Γιατί; Δέν εἶναι ὁ Χριστιανισμός καλή θρησκεία; Καί μάλιστα προσθέτουμε: Θά σοῦ ἀποδείξω ὅτι εἶναι καλύτερη ἀπὸ τόν Βουδδισμό!* Αὐτό εἶναι τό λάθος· ἀπὸ τήν στιγμή δηλαδή πού θά ποῦμε ὅτι ὁ Χριστιανισμός εἶναι καλύτερη θρησκεία.

Δέν εἶναι ὅμως ἐκεῖ τό πράγμα, ἀγαπητοί μου, δέν εἶναι θέμα συγκρίσεως· ὁ Χριστιανισμός δέν συγκρίνεται μέ κάτι ἄλλο. Ὅλα αὐτά πού προσφέρονται ἀπὸ τίς ἄλλες θρησκείες οὔτε λυτρώνουν οὔτε σώζουν· εἶναι κόσμος, διότι ἀπλούστατα εἶναι κατ' ἐπινόηση τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι δηλαδή κατασκευή τοῦ ἀνθρώπινου μυαλοῦ.

Ἔτσι, ἀγαπητοί, ἅς τό πάrouμε εἶδηση· ὁ Χριστιανισμός δέν ἦλθε νά ἀναμετρηθεῖ μέ τίς ἄλλες θρησκείες. Τό θέμα εἶναι πάρα πολύ ἐπίκαιρο, γιατί στή φτωχή μας Ἑλλάδα ἔχουν εἰσβάλει ποικίλα ρεύματα θρησκείων, κυρίως τῆς Ἀπω Ἀνατολῆς. Συνεπῶς εἶναι πάρα πολύ ἐνδιαφέρον θέμα καί ἐπίκαιρο, καί ἅς τό ἔχουμε ὑπόψη μας. Ὁ Χριστιανισμός λοιπόν δέν ἦρθε νά ἀναμετρηθεῖ μέ τίς ἄλλες θρησκείες· οὔτε λίγο οὔτε πολύ, ἦρθε νά καταλύσει τίς ἄλλες θρησκείες, νά τίς ἐξουδε-

τερώσει τελείως! Δέν ἤλθε νά πεῖ Ἄ, καί σ' αὐτήν τή θρησκεία κάτι καλό βρίσκουμε, καί σ' ἐκείνη κάτι καλό, ἀφοῦ ὅλες οἱ θρησκεῖες τοῦ κόσμου εἶναι ἔργα καί ἡμέρες τοῦ διαβόλου!

Μή μοῦ πεῖτε ὅτι ὁ Βουδδισμός δέν εἶναι ἔργο τοῦ διαβόλου... Μή μοῦ πεῖτε ἀκόμη ὅτι ὁ Βούδδας, πού ἔζησε πρό Χριστοῦ, εἶχε μία πνευματική διάθεση, μία ἀνάταση καί λοιπά... Δικαιολογημένος εἶναι ὁ Βούδδας, γιατί ἔζησε πρό Χριστοῦ. Τώρα ὅμως πού ἦρθε τό Φῶς,⁸ ἐπιτρέπεται νά ὑπάρχει ὁ Βουδδισμός; Καί, τό χειρότερο, ἐπιτρέπεται στήν χριστιανική Εὐρώπη καί χριστιανική Ἑλλάδα οἱ Χριστιανοί μας οἱ βαπτισμένοι νά γίνονται Βουδδιστές;... νά ἀφήνουμε τήν Ὁρθόδοξη πνευματικότητα καί νά πέφτουμε στόν βουδδιστικό διαιολογισμό; Ἐπιτρέπεται αὐτό;

Ὁ Χριστός λοιπόν ἦρθε νά καταλύσει ὅλα αὐτά!

Βαρὺς ὁ λόγος πού εἶπε ὁ Κύριος, ἀλλά ἀληθινός. Ξέρετε τί εἶπε; «πάντες ὅσοι ἤλθον πρὸ ἐμοῦ, κλέπται εἰσὶ καὶ λησταί»⁹! Ὅλοι ἀνεξαίρετως! Συλλήβδην! Δέν ἔκανε κάποια διάκριση καί νά πεῖ: Ἄ, ὠραία ἦταν ἡ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος... Ὁραία ἦταν...! ἢ: Ὁραῖα πράγματα λέει ὁ Βουδδισμός, ἢ ὁ Κομφουκιανισμός· ἔχει μιὰ ὠραία ἠθική. Ἐ, βέβαια ὑστερεῖ, ἀλλά πάντως ἔχει ὠραῖα πράγματα! Ἀκοῦστε τί εἶπε ὁ Χριστός: «πάντες ὅσοι ἤλθον πρὸ ἐμοῦ, κλέπται εἰσὶ καὶ λησταί»! Εἶδατε; «πάντες»! συλλήβδην! Τί ἔκλεψαν καί τί λήστεψαν; Τήν ἀνθρώπινη ψυχή, πού εἶναι κτῆμα τοῦ ζῶντος ἀληθινοῦ Θεοῦ, καί ἡ θέση της εἶναι στή Βασι-

8. Βλ. Ἦσ. 9, 2. Ψαλμ. 106, 4. Ματθ. 4, 16.

9. Ἰωάν. 10, 8. Βλ. Ἰωάν. 10, 10.

λεία τοῦ Θεοῦ!¹⁰

Αὐτό εἶναι ὁ Χριστιανισμός.

Θυμηθεῖτε ἐκεῖνο τό ὄραμα τοῦ Ναβουχοδονόσορος,¹¹ ὁ ὁποῖος εἶδε ἐκεῖνο τό ἄγαλμα μέ τά διαζώματα ποικίλης ὕλης –χρυσοῦ, ἀργύρου, χαλκοῦ, σιδήρου καί ὀστράκου– πού συμβολίζουν τίς βασιλεῖες τῆς γῆς, ἡ ἀκόμη καί τίς θρησκείες τῆς γῆς. Καί ὁ Ναβουχοδονόσωρ εἶδε «λίθον ἐξ ὄρους ἄνευ χειρῶν», πέτρα πού δέν τήν ἀπέσπασε, δέν τήν ἔκοψε ἀνθρώπινο χέρι, ἀλλά ἀποκόπηκε μόνη της, ἀπό ἀλατόμητο ὄρος. Χαῖρε, ὄρος ἀλατόμητον»¹² λέμε στήν Παναγία. Ἡ παρθένος Παναγία εἶναι τό ἀλατόμητον ὄρος, γιατί ἀπό αὐτήν γεννήθηκε ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ. Ὁ Χριστός εἶναι ἡ πέτρα πού ἀποσπάσθηκε!¹³ Αὐτός εἶναι! Ἐξ ἄλλου, ἔτσι τό ἐρμήνευσε καί ὁ Δανιήλ στόν Ναβουχοδονόσορα. Δέν εἶπε βέβαια τή λέξη Χριστός, ἀλλά μίλησε γενικά γιά ἕναν οὐράνιο Βασιλιά, γιά μιά οὐράνια Βασιλεία.¹⁴ Ἦλθε λοιπόν κι ἔπεσε πάνω στό ἄγαλμα καί τό ἔκανε σκόνη! Καί ἡ σκόνη αὐτή πάρθηκε ἀπό τόν ἄνεμο καί σκορπίστηκε, καί δέν βρέθηκε τόπος γιά τό ἄγαλμα!

Αὐτό εἶναι ὁ Χριστιανισμός! Δέν ἦρθε γιά νά συνοδοιπορήσει μέ τίς ἄλλες θρησκείες, οὔτε νά συνευδοκήσει μ' αὐτές· ἦλθε νά τίς καταλύσει!

Πέστε μου λοιπόν· σύμφωνα μέ αὐτές τίς θέσεις,

10. Βλ. *Ματθ.* 7, 15, 16, 26. *Μάρκ.* 8, 36. *Λουκᾶ* 9, 25. *Α΄ Κορ.* 6, 19.

11. *Δαν.* 2, 31-35.

12. Βλ. Ἑσπερινό (ιδιόμελον τῆς Λιτῆς) τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου (25 Μαρτίου), καί *Ψαλμ.* 67, 16.

13. Βλ. *Ψαλμ.* 117, 22. *Ἦσ.* 28, 16. *Ματθ.* 21, 42-43. *Πράξ.* 4, 11. *Ρωμ.* 9, 33. *Α΄ Κορ.* 10, 4. *Α΄ Πέτρ.* 2, 4· 7.

14. Βλ. *Δαν.* 2, 44.

κατά τίς ὁποῖες ὁ Χριστιανισμός εἶναι βασιλεία, πῶς μπορούμε πιά νά συγκρίνουμε τόν Χριστιανισμό μέ τίς ἄλλες ψευδεῖς θρησκείες;

Τί εἶναι λοιπόν ὁ Χριστιανισμός; Εἶναι βασιλεία, εἶναι κληρονομία!¹⁵ Ὁ Χριστιανός δέν εἶναι ὁ θρησκός, δηλαδή ἐκεῖνος πού μένει σέ μιὰ τυπική λατρεία, ἀλλά ὁ ἐπικαλούμενος τόν Κύριον¹⁶, ὅπως ὀνομάζεται μέσα στήν Καινή Διαθήκη· εἶναι ὁ μαθητής¹⁷, εἶναι ὁ χριστιανός¹⁸, εἶναι ὁ ἅγιος¹⁹.

Αὐτό τό συγκοινωνός, πού λέει ὁ ἅγιος Ἰωάννης στήν Ἀποκάλυψή του, συγκοινωνός στή θλίψη, στήν ὑπομονή καί τή βασιλεία, δείχνει ὅτι αὐτή ἡ μετοχή καί ἡ κοινωνία ὑπάρχει ὅχι μόνο μεταξύ τῶν πιστῶν, ἀλλά καί μεταξύ τῶν πιστῶν μέ τόν Χριστό, γιατί καί ὁ Χριστός εἶναι ἐκεῖνος πού ἔπαθε.

Ὡραῖα τό ἀνακεφαλαιώνει ὁ ἀπόστολος Παῦλος στήν Β΄ Πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολή του, πού λέει: «Πιστός ὁ λόγος· εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζηήσομεν· εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν»²⁰. Δηλαδή: Εἶναι ἀξιόπιστος ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ· ἂν πεθάναμε μαζί μέ τόν Χριστό, θά ζήσουμε καί μαζί Του· ἐάν ὑπομένουμε μαζί μέ τόν Χριστό, θά βασιλεύσουμε καί μαζί Του.

Βλέπουμε, λοιπόν, ἐδῶ πῶς τό «συναπεθάνομεν» ἀναφέρεται στή θλίψη, τό «ὑπομένομεν» στήν ὑπομονή

15. Βλ. Δευτ. 12, 9. Ἀριθ. 18, 20. Πράξ. 20, 32. Ἐφεσ. 1, 14· 18. Κολ. 3, 24. Ἐβρ. 9, 16. Α΄ Πέτρ. 1, 4 κ.ἀ.

16. Βλ. Πράξ. 7, 59. Ρωμ. 10, 12. Α΄ Κορ. 1, 2. κ.ἀ.

17. Βλ. Πράξ. 6, 1· 7, 9, 1· 10· 25· 26· 36. 11, 29. κ.ἀ.

18. Βλ. Πράξ. 11, 26. 26, 28.

19. Βλ. Πράξ. 9, 10· 19, 11, 26. 26, 28. Α΄ Πέτρ. 4, 16. κ.ἀ.

20. Β΄ Τιμ. 2, 11-12.

καί τό «συμβασιλεύσομεν» στή βασιλεία, δηλαδή στό τρίπτυχο αὐτό πού ἀναφέρει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστής στήν Ἀποκάλυψή του.

Τώρα ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης διηγεῖται στό βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως τά σχετικά μέ αὐτόν, δηλαδή ἐκεῖνα πού τόν ἔκαναν νά γράψει τό βιβλίο αὐτό. Γράφει λοιπόν στούς Χριστιανούς, στούς πιστούς, πού τούς ἀποκαλεῖ ἀδελφούς, συγκοινωνούς στή θλίψη, ὑπομονή καί βασιλεία, τά ἑξῆς:

«Ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ.»²¹

²¹ Ἦταν Κυριακή, καί ἔπessa σέ ἑκσταση.

Μέ μιά λιτότητα, πού χαρακτηρίζει τίς γνήσιες περιγραφές ὑπερφυσικῶν ἀποκαλύψεων, ὁ Εὐαγγελιστής σημειώνει ὅτι περιῆλθε σέ κατάσταση ἐκστάσεως.

Αὐτή ἡ ἐν πνεύματι κατάσταση εἶναι μιά ἀπομόνωση τοῦ πνευματικοῦ κόσμου τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τό γνῶριμο ἐξωτερικό περιβάλλον του, μέ σκοπό νά ἔλθει αὐτός σέ ἐπαφή μέ τόν ὑπερφυσικό κόσμο.

Ὑπάρχουν ὅμως δύο θέσεις στίς ὁποῖες μπορεῖ νά περιέλθει ὁ ὑποκείμενος σέ ἑκσταση ἄνθρωπος· εἶναι ἡ ἐνεργητική καί ἡ παθητική. Αὐτή ἡ δεύτερη θέση, ἡ παθητική, πού παίρνει ὁ ἄνθρωπος ὅταν βρίσκεται σέ ἑκσταση, δηλαδή σέ ἀπομόνωση ἀπό τό ἐξωτερικό του περιβάλλον μέ σκοπό νά ἐνωθεῖ μέ κάποιες δυνάμεις, εἶναι δαιμονική.

Θά μέ ρωτήσετε: Ὡστε καί ὁ διάβολος δημιουργεῖ ἑκσταση;

Βεβαίως! Προσοχή, ἀγαπητοί μου, προσοχή! καί ὁ διάβολος δημιουργεῖ ἑκσταση!

21. Ἀποκ. 1, 10.

Ἡ λέξις ἔκστασις προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐκ καὶ ἴσταμαι ἢ ἴστημι· δηλαδή πάω παραπέρα ἀπὸ ἐκεῖ πού στέκομαι, βρίσκομαι σέ ἓναν ἄλλο χῶρο, καὶ συνήθως δέν ἔχω αἴσθησις τοῦ περιβάλλοντός μου τοῦ ἐξωτερικοῦ. Μπορεῖ νά μοῦ μιλάει κάποιος, κι ἐγώ νά μὴν ἀντιλαμβάνομαι τίποτε, νά μὴ ξέρω ποῦ βρίσκομαι· στό σπίτι μου; στό βουνό; δέν ξέρω· ἀρπάζομαι κατὰ κάποιον τρόπο, ὑφίσταμαι αὐτὴν τὴν ἔκστασις.

Θά μέ ρωτήσετε: Ὁ διάβολος τὸ κάνει αὐτό;

Ναί, τὸ κάνει. Ἀλλά καὶ ὁ Θεός τὸ κάνει.

Λοιπόν, αὐτὴ ἡ περὶπτωση, ἡ παθητική, εἶναι δαιμονική. Καὶ ξέρετε πότε εἶναι δαιμονική; ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀπομονώνεται, τὸ ὑποσυνείδητό του δέν ἐργάζεται, ἡ συνείδησή του ἐπίσης δέν ἐργάζεται, καὶ δέν μπορεῖ νά ἀντιληφθεῖ ἢ νά ἐνεργήσῃ ὅτιδήποτε· κάποτε δέν ὑπάρχει κἄν ἡ μνήμη του.

Θά μοῦ πεῖτε: Τότε, ἂν δέν ὑπάρχει ἡ συνείδησις καὶ ἡ μνήμη σέ ἓναν πού ἐκστασιάζεται, ποιά θά ᾔταν ἡ ἀξία;

Βεβαίως· ὑπάρχει κάποια ἀξία· εἶναι τὰ γνωστά μέντιουμ. Τὰ μέντιουμ εἶναι τὰ μεσάζοντα· *medium* θά πεῖ μέσον. Συνεπῶς εἶναι τὸ μεσάζον, δηλαδή τὸ πρόσωπο ἐκεῖνο πού στέκεται ἀνάμεσα στὸν πνευματικὸ κόσμον –τῶν δαιμόνων τὸν κόσμον!– καὶ στό πραγματικὸ περιβάλλον, τῶν ἀνθρώπων. Καὶ πληροφορεῖ τὸ μέντιουμ καὶ μᾶς λέει πράγματα καταπληκτικά. Ἀλλά ὅταν συνέλθῃ ἀπὸ τὴν ἔκστασις καὶ ἐπανέλθῃ στὴ φυσική του φόρμα τὸ μέντιουμ, τίποτα δέν γνωρίζει ἀπὸ ἐκεῖνα πού εἶπε, τίποτα δέν θυμᾶται· ἢ μᾶλλον ὄχι δέν θυμᾶται, ἀλλὰ τίποτα δέν γνωρίζει, τίποτα ἀπολύτως!

Ξέρετε γιατί; διότι στήν δαιμονική ἔκσταση ἔχουμε ἡ ἀπομόνωση ἡ περιορισμό τῆς συνειδήσεως· ἡ συνείδηση πάει στήν ἄκρη· ἐντελῶς στήν ἄκρη.

Ἐνῶ, ἀντιθέτως, στή θεία ἔκσταση ἔχουμε πλήρη διατήρηση ὅλων τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς. Ἐκτός ἀπό τήν περίπτωση τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, ὁ ὁποῖος βρίσκεται σέ ἔκσταση, καί βλέπει, ἀκούει, συνομιλεῖ, μετέχει, θά σᾶς πῶ καί ἕνα χαρακτηριστικό παράδειγμα, πού θά τό γνωρίζετε· εἶναι τό ὄραμα τοῦ ἀποστόλου Πέτρου.

Ὅταν ὁ Ἀπόστολος βλέπει ἐκείνη τήν ὁθόνη μέ τά διάφορα ζῶα νά κατεβαίνει ἀπό τόν οὐρανό στή γῆ, ὅχι μόνο γνωρίζει καί βλέπει καί αἰσθάνεται, ἀλλά καί ἀντιδρᾷ. Ὅταν ἀκούει Πέτρε, *πάρε σφάξε καί φάε*, ἀπαντᾷ: *Μέ κανέναν τρόπο δέν θά κάνω αὐτό, Κύριε. Ποτέ δέν θά σφάξω ἕνα ἀκάθαρτο ζωντανό νά φάω!* Καί ὅμως τό ἱερό κείμενο λέει ὅτι «ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἔκστασις», ἔπεσε σέ ἔκσταση. «Καί θεωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἀνεωγμένον... Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε. Ὁ δὲ Πέτρος εἶπε· μηδαμῶς, Κύριε· ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον».²² Εἶδατε πῶς ἀντιδρᾷ; Ἐχει πλήρη συνείδηση, ξέρει τόν Νόμο· δέν ἔχει ἀπώλεια μνήμης τῆς ζωῆς του ἐκείνης πού ἔχει ἔξω ἀπό τήν ἔκσταση. Αὐτή εἶναι ἡ θεϊκή ἔκσταση.

Ὡστε, λοιπόν, ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης ἦταν ἐν πνεύματι, ὅπως μᾶς λέει ἐδῶ, «ἐγενόμην ἐν πνεύματι»· δηλαδή οἱ δυνάμεις τοῦ σώματος ἔμεναν, τρόπον τινά, ἀνενεργές. Ὅπως ὅταν ἔχουμε πολύ προσηλωμένο τό μυαλό μας κάπου, πού δέν ἀντιλαμβανόμαστε θορύβους, οὔτε τήν πείνα, ἀκόμα οὔτε ἕναν κίνδυνο. Καί

22. Πράξ. 10, 10-16.

ένα φίδι νά ἔρθῃ δίπλα μας, δέν τό καταλαβαίνουμε, γιατί τό μυαλό μας εἶναι πάρα πολύ προσηλωμένο κά-
που. Αὐτό σημαίνει «ἐγενόμην ἐν πνεύματι».

Πότε ἔγινε αὐτό; «ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ».

Εἶναι ἡ μοναδική περίπτωση πού ἀναφέρεται ὀνο-
μαστικά ἡ Κυριακή μέσα στήν Καινή Διαθήκη.

Οἱ ἱεροί Εὐαγγελιστές, ὅπως ξέρετε πάρα πολύ
καλά, προκειμένου νά ἀναφεροῦν στοῦ γεγονόσ τῆς Ἀ-
ναστάσεως τοῦ Κυρίου, πού ἔγινε αὐτήν τήν ἡμέρα, τῆς
Κυριακῆς, τήν ὀνομάζουν «ἡ μία τῶν σαββάτων»²³. Ἀλ-
λά τί σημαίνει «ἡ μία τῶν σαββάτων»; Σημαίνει ὅτι εἶ-
ναι ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος, γιατί *σάββατο* θά
πεῖ ἐβδομάδα, καί συνεπῶς εἶναι αὕτη πού κατόπιν θά
ὀνομαστεῖ *Κυριακή*. Πράγματι, λοιπόν, εἶναι ἡ πρώτη
φορά πού στήν Καινή Διαθήκη ἀναφέρεται ἡ λέξη *Κυ-
ριακή*.

Τό Σάββατο στήν Παλαιά Διαθήκη, ὅπως ξέρετε,
καλεῖτο *ἡμέρα τοῦ Κυρίου*.²⁴ Ἀλλά καί στήν Καινή δι-
αθήκη ἡ Κυριακή καλεῖται *ἡμέρα τοῦ Κυρίου* ἢ «ἡ μία
τῶν σαββάτων».²⁵ Αὐτό σημαίνει *Κυριακή*· ἡμέρα τοῦ
Κυρίου.

Κατά τήν πρώτη ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος, δηλαδή τήν
μία τῶν σαββάτων, ἢ τήν *Κυριακή* ὅπως τή λέμε σήμε-
ρα, ἀναστήθηκε ὁ Κύριος ἀπό τοὺς νεκρούς. Τήν πρῶ-
τη ἡμέρα ἐπίσης δημιούργησε τό φῶς.²⁶ Ἀλλά καί τό

23. Βλ. *Ματθ.* 28, 1. *Μάρκ.* 16, 2. *Λουκᾶ* 24, 1. *Ἰωάν.* 20, 1· 19.
Πράξ. 20, 7. *Α΄ Κορ.* 16, 2.

24. Βλ. *Ἰωήλ* 1, 15. 2, 1· 11. 4, 14. *Ὁβδ.* 15. *Σ.* *Σειρ.* 1, 14. *Μαλ.* 4, 1.
Ἦσ. 13, 6· 9. κ.ά.

25. Βλ. *Α΄ Θεσ.* 5, 2. *Β΄ Πέτρ.* 3, 10.

26. Βλ. *Γέν.* 1, 3-5.

Ἄγιό Του Πνεῦμα ἀπέστειλε ἡμέρα Κυριακή νά ἐπιφοιτήσῃ στήν Ἐκκλησίαν· στούς Ἀποστόλους καί τούς πιστούς.²⁷

Ὡς ἐκ τούτου, θά λέγαμε ὅτι ἀντί τοῦ Σαββάτου, πού ἀντιπροσωπεύει τήν πρώτη δημιουργία –διότι ὅλος ὁ κτιστός ὄρατός κόσμος ὁλοκληρώθηκε στίς ἕξι πρώτες δημιουργικές ἡμέρες– τώρα καθιερώνεται, ἥδη ἀπό τόν 1ο χριστιανικό αἰώνα, ἡ ἡμέρα Κυριακή, πού εἶναι ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος. Ὅχι ἡ ἐβδόμη· ἡ πρώτη. Ἀλλά ἐπειδή εἶναι ἡ πρώτη μετά τήν ἐβδόμη, λέγεται *ὀγδόη ἡμέρα*, καί καθιερώνεται πλέον ὡς ἡ ἡμέρα τῆς δευτέρας δημιουργίας, ἢ τῆς ἀναδημιουργίας τῆς κτίσεως, ἐπειδή παλαιώθηκε ἡ κτίσις μέσα στήν φθορά καί στόν θάνατο.

Ἔτσι, τήν ἡμέρα αὕτη ἔχουμε τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, ἔχουμε καί τήν Κάθοδο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀλλά ὑπάρχει καί ἡ πεποίθησις ὅτι καί ἡ Β΄ Παρουσία τοῦ Χριστοῦ θά γίνῃ *ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ*.

Ἴσως ἔχετε ἀντίρρηση καί μοῦ πεῖτε πώς ὁ Κύριος μᾶς εἶπε ὅτι «*περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν*»²⁸, κανεὶς δέν γνωρίζει. Μάλιστα. Ἀλλά κανεὶς δέν ξέρει ποιά θά εἶναι αὕτη ἡ Κυριακή. Συνεπῶς ἡ πίστις τῆς Ἐκκλησίας ὅτι ἡ Β΄ τοῦ Χριστοῦ Παρουσία θά εἶναι Κυριακή, ὅπως ἡ Ἀνάσταση καί ἡ Πεντηκοστή, δέν ἀντιφάσκει στόν λόγο τοῦ Κυρίου, ὅτι κανεὶς δέν ξέρει ποιά ἡμέρα θά εἶναι ὅταν θά ἔλθῃ ὁ Χριστός ξανά ἐδῶ στή γῆ.

Ἀλλά δέν σᾶς κάνει ἐντύπωση ὅτι καί ἡ ἐπίδοσις

27. Βλ. *Πράξ.* 2 κ.ἐ.

28. *Ματθ.* 24, 36. *Πράξ.* 1, 7.

τῆς Ἀποκαλύψεως στὸν Ἰωάννη ἔγινε ἡμέρα Κυριακή; Νά καί ἓνα τέταρτο στοιχεῖο. Ἡ Ἀνάσταση, λοιπόν, ἡ Πεντηκοστή, ἡ ἐπίδοση τῆς Ἀποκαλύψεως καί πιθανῶς ἡ Β΄ τοῦ Χριστοῦ Παρουσία.²⁹

Ἀκόμη, ἀγαπητοί μου, ἡ Ἐκκλησία μας γιορτάζει τὴν ἡμέρα τῆς Κυριακῆς, δηλαδή τὴν ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, κάθε ἐβδομάδα. Ἡ Κυριακή εἶναι μία γιορτή μέ τή στενή σημασία τῆς λέξεως. Γιορτή εἶναι! Μάλιστα ὁ Ὅρθρος εἶναι ἀναστάσιμος χοροῖς, ὅταν στό κέντρο του δεσπόζει τό ἑωθινό εὐαγγέλιο, τό ὁποῖο κατὰ κανόνα εἶναι ἀναστάσιμο. Πάντως ἡ ἡμέρα αὐτῆ τῆς Κυριακῆς εἶναι μεγάλη ἡμέρα.

Ἡ ἐπιστολή τοῦ Βαρνάβα, στό 15ο κεφάλαιο, μᾶς λέει τό ἑξῆς: «Διὸ καὶ ἄγομεν τὴν ἡμέραν τὴν ὀγδόην εἰς εὐφροσύνην, ἐν ᾗ καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, καὶ φανερωθεὶς ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανοὺς»³⁰. Εἶδατε; λέγεται ὀγδόη ἡμέρα.

Ἀλλά καί τό βιβλίον τῆς Διδαχῆς τῶν Ἀποστόλων, στό 14ο κεφάλαιο-παράγραφο, μᾶς λέει τό ἑξῆς: «Κα-

29. Βλ. ὁσ. Πέτρου τοῦ Δαμασκηνοῦ, *Ἡ ψεύτικη γνώση*, Φιλοκαλία τῶν Ἱερῶν Νηπτικῶν, τόμ. Γ΄, (μτφρ. Ἀντώνιος Γαλίτης, Α΄ ἔκδ. Τό περιβόλι τῆς Παναγίας, Θεσσαλονίκη 1986, σ. 168): *Στὴ νέα περίοδο τῆς χάριτος τώρα, αὐτὴ ἡ ἁγία καὶ ἐπίσημη ἡμέρα (Λευϊτ. 23, 35-36) ὀνομάζεται «Κυριακή» (Ἀποκ. 1, 10), ἐπειδὴ σ’ αὐτὴν ἔγιναν τὰ κυριότερα περιστατικά τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου· ὁ Εὐαγγελισμός, ἡ Γέννηση, ἡ Ἀνάσταση (Λουκᾶ 24, 1-2), καὶ σ’ αὐτὴν μέλλει νὰ γίνῃ ἡ κοινὴ ἀνάσταση τῶν νεκρῶν. Αὐτὴν τὴν ἡμέρα, λέει ὁ Δαμασκηνός, δημιουργήθηκε τό αἰσθητὸ φῶς ἀπὸ τὸν Θεό (Γέν. 1, 2), καὶ πάλι αὐτὴν τὴν ἡμέρα θά γίνῃ ἡ Παρουσία τοῦ Κυρίου, γιὰ νὰ μείνῃ στοὺς ἀπέραντους αἰῶνες ἡ ἡμέρα αὐτὴ «μία» καὶ «ὀγδόη», καθὼς βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ αὐτοὺς αἰῶνες, ποὺ ἔχουν ἡμέρες καὶ νύχτες.*

30. PG 2, 772BC.

τὰ Κυριακὴν δὲ Κυρίου συναχθέντες κλάσατε ἄρτον»³¹. Δηλαδή, τελέσατε τό μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, κάνετε θεία Λειτουργία, κατὰ τὴν Κυριακή.

Μάλιστα ἐδῶ θά ἔλεγε κανεῖς πὼς ἡ ἀντίληψη ἐκείνη πού ὑπάρχει σέ μερικοὺς Χριστιανοὺς, μὴν κοινωνεῖτε τὴν Κυριακή, ἀφοῦ δέν μπορεῖτε νά νηστεύσετε τό Σάββατο –ἐπειδὴ τό Σάββατο ἀπαγορεύεται νά μὴ φάμε λάδι– εἶναι λανθασμένη. Βλέπετε τό ἄτοπο;

Πολλές φορές τό ἔχω πεῖ αὐτό, καί θά τό πῶ ἄλλη μία φορά, ἐπειδὴ αὐτές οἱ θέσεις εἶναι αἰρετικές. Καί εἶναι αἰρετικές γιατί ἐκεῖνοι πού τίς ὑποστηρίζουν ἐπιμένουν στό λάθος, παρὰ τὴν ὑπόδειξη πού τοὺς γίνεται. Καί λέγονται αὐτὰ μεταξὺ Ὁρθοδόξων! Ὅχι, λένε, δέν πρέπει νά κοινωνήσουμε τὴν Κυριακή, ἐπειδὴ προηγουμένως πρέπει νά νηστεύσουμε. Ἀλλά πῶς θά νηστεύσουμε τό Σάββατο, ἀφοῦ ὑπάρχει κανόνας Συνόδου πού ἀπαγορεύει τὴ νηστεία τό Σάββατο;

Βλέπετε, ἀγαπητοί; Ἄτοπα πράγματα... ἄτοπα! Χάριν τῆς νηστείας, μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια, μέ τὴν στενὴ αὐτὴ ἀντίληψη, καταργήσαμε τὴν Κυριακή ὡς ἡμέρα τοῦ Κυρίου, τὴν κατεξοχὴν ἡμέρα πού θά κοινωνήσουμε καί θά πάρουμε τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ! Εἶδατε τί λέει ἐδῶ τό βιβλίο τῆς Διδαχῆς; «Κατὰ Κυριακὴν κλάσατε ἄρτον», δηλαδή τελέσατε τὴν θεία Λειτουργία.³²

31. Ἀποστολικοὶ Πατέρες, Ἄπαντα τὰ ἔργα 1, ΕΠΕ 114, ιδ', 1, ἐκδ. οἶκος Ἑλ. Μερετάκη, Τό Βυζάντιον, Θεσ/νίκη 1993, σ. 26.

32. Ἡ νηστεία (ὅπως λέει ὁ καθηγητὴς Ἱ. Φουντούλης στό Ἄπαντήσεις εἰς Λειτουργικάς ἀπορίας, τόμ. Α', Γ' ἐκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1991) δέν ἐθεωρεῖτο προϋπόθεση γιὰ τὴν θεία Κοινωνία. Ἡ θεία Λειτουργία ἐτελεῖτο

Ἄλλά ποιός θά κοινωνήσῃ; Μόνο ὁ παπᾶς;...«Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε!»³³, ἐλᾶτε, προσέλθετε! Δέν εἶναι μόνο γιὰ τόν ἱερέα, ἀγαπητοί μου, ἡ Λειτουργία· εἶναι καί γιὰ τόν λαό τοῦ Θεοῦ, ἀνάμεσα στόν ὁποῖο καί ὁ ἱερέας θά κοινωνήσῃ τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ.

Ἔτσι λοιπόν ἡ Κυριακή, πού εἶναι ἀναστάσιμη ἡμέρα καί ἐορτάσιμη τῆς Ἐκκλησίας μας, καθιερῶνεται ὡς ἡμέρα ἀναπαύσεως, ἀγαλλιάσεως, θείας λατρείας, ἀλλά καί ἀγαθοεργίας.

Καί συνεχίζει ὁ Εὐαγγελιστής νά λέει: «Ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἤκουσα φωνὴν ὀπίσω μου μεγάλην ὡς σάλπιγγος λεγούσης»³⁴. Δηλαδή: Ἄκουσα ἀπὸ πίσω μου μιά δυνατὴ φωνὴ νά μιλάει,

τό βράδυ κατὰ τὰ κοινὰ δεῖπνα, τίς «ἀγάπες», ἀφοῦ προηγουμένως ὅλοι εἶχαν μετᾶσχει στήν κοινὴ τράπεζα. Ἀκριβῶς δηλαδή ἐπανελάμβαναν τὴν πράξιν τοῦ Κυρίου, πού ἴδρυνε τό μυστήριον «μετὰ τὸ δειπῆσαι» στό ὑπερῶο τῆς ἀγίας Σιών. Ὑστερα, γιὰ λόγους εὐλαβείας, ἡ θεία Λειτουργία χωρίσθηκε ἀπὸ τὰ δεῖπνα, καὶ γινόταν τό πρωί. Τότε, σιγά-σιγά, ἄρχισε νά παρουσιάζεται καὶ τό ἔθιμον τῆς ἀποχῆς κάθε τροφῆς ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου μέχρι τὴν ὥρα τῆς κοινωνίας. Ἀλλὰ Ἡ συνήθεια τοῦ τριημέρου, ἂν τηρηθῇ σχολαστικά, δέν δίδει δυστυχῶς ποτέ τὴν δυνατότητα στοὺς πιστοὺς νά κοινωνήσουν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς (πλὴν τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα), ἀφοῦ οἱ Κανόνες ἀπαγορεύουν τὴν νηστεία τοῦ Σαββάτου (Αγ. Ἀποστόλων ξς', Πενθέκτης νε'). Ἔτσι ὁμως ἀναιρεῖται ὁ πασχάλιος χαρακτήρας τῆς Κυριακῆς, καὶ οἱ πιστοὶ μένουν μακριὰ ἀπὸ τό Κυριακὸ δεῖπνον κατὰ τὴν σύναξιν τῆς Κυριακῆς. (Αρχιμ. Συμεών Κούτσα, Ἡ νηστεία τῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήνα 1999, σσ. 120-121). Βλ. ἱεροῦ Χρυσόστομου, Κατὰ Ἰουδαίων, Λόγος Γ', ΕΠΕ 34, 176-180, καὶ στό Α' Κορ. 11, 26.

33. Ἱερατικόν, Θεία Λειτουργία, ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήναι 1981, σσ. 107, 142.

34. Ἀποκ. 1, 10.

σάν νά ἔβγαινε ἀπό τό χωνί μιᾶς σάλπιγγος, ἀπό τό κέ-
ρας μιᾶς σάλπιγγος.

Αὐτό τό ἄκουσα ἀπό πίσω μου φανερώνει κάτι τό
αἰφνίδιο. Εἶναι γνωστό ὅτι ὅταν κάποιος ἔρχεται πρὸς
ἐμᾶς καί εἶναι στό ὀπτικό πεδίο μας, δέν εἶναι γιά μᾶς
αἰφνίδιο, γιατί τόν βλέπουμε, ἔρχεται· ὅταν ὅμως εἶναι
ἀπό πίσω μας, χωρίς νά τόν ἔχουμε δεῖ, καί μᾶς ἀκου-
μήσει γιά μία στιγμή στήν πλάτη, τότε γιά μᾶς εἶναι
αἰφνίδιο. Ὅποτε σημαίνει ὅτι ἡ ἐμφάνιση αὐτή ἦταν
αἰφνίδια, ἦταν ξαφνική.

Λέει ἀκόμα ὅτι ἡ φωνή ἦταν μεγάλη, *σάν φωνή
σάλπιγγος*, δυνατή, βροντώδης. Ἀλλοῦ, γιά ἄλλη περι-
πτωση, θά μᾶς πεῖ *σάν νά ἔπεφταν νερά πολλά*.³⁵ Ἄν
ἔχετε τύχει ποτέ σ' ἓναν τόπο πού εἶναι καταρράκτης
καί πέφτει μέ ὀρμή νερό ἀπό πολύ ψηλά, εἶδατε τί θό-
ρυβος γίνεται; Παρομοιάζεται ἡ φωνή τοῦ Θεοῦ μέ νε-
ρά πολλά πού πέφτουν ἀπό ψηλά.

Ἀλλά μία τέτοια φωνή θά ξανακουστεῖ, καί θά
ἀνοίξουν οἱ τάφοι καί θά ἀναστηθοῦν οἱ νεκροί. Θά
σαλπίζει, λέει ἀπόστολος Παῦλος πρὸς τοὺς Θεσσαλο-
νικεῖς, «καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται»³⁶. Μυστηριώδη
πράγματα... θά σαλπίζει! Καί ποιός θά σαλπίζει; Ἄγ-
γελος. Τί θά σαλπίζει; Τὴν προσταγὴ τοῦ Θεοῦ.

Γενικά, ἡ φωνή τῆς σάλπιγγος εἶναι πάντοτε ἡ φω-
νή τοῦ Θεοῦ. Θυμηθεῖτε στό Σινά. Πῶς μίλησε ὁ Θεός;
Σάν φωνή σάλπιγγας, σάν φωνή βροντῆς. Καί ὁ λαός
τρέμει στό ἄκουσμα μιᾶς τέτοιας φωνῆς.³⁷

35. Βλ. Ἀποκ. 1, 15.

36. Α' Θεσ. 4, 16. Α' Κορ. 15, 52.

37. Βλ. Ἐξοδ. 19, 16. 20, 18. Ἀποκ. 6, 1. 14, 2. κ. ἄ.

Καί τί ἄκουσε ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης; τί τοῦ ἔλεγε ἡ φωνή; «ὃ βλέπεις γράψον εἰς βιβλίον καὶ πέμψον ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις»³⁸. Δηλαδή, ἐκεῖνο πού βλέπεις γράψε το σέ βιβλίο καί στείλε το στίς ἑπτὰ Ἐκκλησίες.

Ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ ἐδῶ νά ρωτήσω: Δηλαδή πῶς θά σταλεῖ ἓνα βιβλίο σέ ἑπτὰ Ἐκκλησίες; Θά ἔπρεπε νά ἔχουμε ἑπτὰ ἀντίγραφα. Δέν θά ἔπρεπε; Ὅταν οἱ Ἐκκλησίες αὐτές ἀπέχουν μεταξύ τους, δέν θά ἔπρεπε νά ἔχουμε ἑπτὰ ἀντίγραφα; Συμπέρασμα: Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ μπορεῖ νά τυπώνεται καί νά διανέμεται· μπορεῖ νά τυπώνεται καί νά μοιράζεται. Τό καταλάβατε; Δέν εἶναι δυνατόν νά ὑπάρχει ἓνα μόνο βιβλίο, κι ἀπ' αὐτό νά ἀκοῦμε ὅλοι.

Παλαιότερα ὅμως ἔτσι γινόταν· ὑπῆρχε ἓνα βιβλίο καί ἔπρεπε νά πᾶμε νά ἀκούσουμε ὅλοι ἀπ' αὐτό. Δέν εἶχε κανείς στό σπίτι του ἀντίτυπο τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Στήν ἐποχή τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης δέν ὑπῆρχαν ἀντίτυπα στό σπίτι· πηγαιναν στή Συναγωγή γιά νά ἀκούσουν τόν λόγο τοῦ Θεοῦ. Ἐδῶ ὅμως λέει: *Γράψε σέ βιβλίο καί στείλε στίς ἑπτὰ Ἐκκλησίες*· δηλαδή βγάλε ἑπτὰ ἀντίτυπα καί στείλε τα. Αὐτό σημαίνει ὅτι τό νά τυπώνεται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καί νά μοιράζεται καί στήν τελευταία γωνιά τῆς γῆς εἶναι θέλημα τοῦ Θεοῦ. Αὐτός δέ ὁ σίχρος, «ὃ βλέπεις γράψον εἰς βιβλίον καὶ πέμψον ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις», εἶναι σάν νά λέει: *Τύπωσε βιβλία, τύπωσε λόγο Θεοῦ, τύπωσε Ἀγία Γραφή, καί στείλε τα παντοῦ· στείλε τό ἔντυπο χαρτί μέ τόν λόγο μου ἕως ἑσχάτου τῆς γῆς!*³⁹

38. Ἀποκ. 1, 11.

39. Πρβλ. Πράξ. 1, 8. 13, 47.

Ἐδῶ θά δεῖτε, ὅπως καί στή συνέχεια, νά ἐναλλάσσεται τό βλέπειν καί τό ἀκούειν. Λέει ὁ Εὐαγγελιστής: Ἄκουσα... ἄκουσα φωνή· «Γράψε ὅ,τι βλέπεις»· ἀλλά καί πιό κάτω: «εἶδον...», «ἤκουσα...»! Ἔχουμε δηλαδή, τρόπον τινά, ἐρεθισμό τῶν δύο αἰσθήσεων, τῆς ὁράσεως καί τῆς ἀκοῆς. Ἔτσι, αὐτά τά δύο, ὄραση καί ἀκοή, ἐναλλάσσονται.

Λέει ὁ ἅγιος Ἀνδρέας Κайσαρείας: «ταῦτόν ἐστιν ἡ πνευματική ἀκοή τε καί ὄρασις»⁴⁰, δηλαδή τό ἴδιο πράγμα εἶναι· εἴτε μιᾶμε γιά πνευματική ὄραση εἴτε μιᾶμε γιά πνευματική ἀκοή, εἶναι τό ἴδιο πράγμα. Ἡ ὄραση καί ἡ ἀκοή δείχνουν τήν δυναμικότητα τῶν ἀποκαλυπτομένων εἰκόνων. Ὅταν ποῦμε σέ κάποιον εἶδα μέ τά μάτια μου ἢ ἄκουσα μέ τά αὐτιά μου, αὐτό δείχνει μιᾶ δυναμικότητα αὐτῶν τῶν στοιχείων, τῶν εἰκόνων, τῶν θεμάτων πού ἀποκαλύπτονται. Ἄρα λοιπόν ὁ Εὐαγγελιστής, γιά ὅ,τι γράψει, θά εἶναι αὐτόπτης καί αὐτήκοος· μέ τά μάτια του θά ἔχει δεῖ, μέ τά αὐτιά του θά ἔχει ἀκούσει.

«Γράψον εἰς βιβλίον». Ἐπρεπε, κατά τήν θεία ἐντολή, ὅ,τι θά ἔβλεπε νά καταγραφεῖ σέ βιβλίο. Ἀλλά, ἐάν ἔπρεπε νά καταγραφοῦν, τότε αὐτό προϋποθέτει καί ἀναγνώστες. Ἄρα λοιπόν εἶναι θεία προσταγή ὅχι μόνο ἡ τύπωση τοῦ βιβλίου καί ἡ διανομή του στά πέπρατα τῆς οἰκουμένης, ἀλλά καί ἡ ἀνάγνωσή του, δηλαδή ἡ μελέτη του!

Ἀγαπητοί μου, νά μελετοῦμε τόν λόγο τοῦ Θεοῦ! Μέρα-νύχτα νά τόν μελετοῦμε!⁴¹

40. PG 106, 228C.

41. Βλ. Α΄ Τιμ. 4, 15. Β΄ Τιμ. 2, 15. Κολ. 3, 16. Α΄ Τιμ. 4, 13. κ.ά.

Ἄλλά, πάνω σ' αὐτό, τό «γράψον εἰς βιβλίον», ἅς μοῦ ἐπιτραπεῖ νά ποῦμε λίγες σκέψεις, γιά νά κλείσουμε καί τό μάθημά μας.

Ἄραγε, ἀπό ἐκεῖνο τό ἀρχικό βιβλίο πού ἔγραψε ὁ Εὐαγγελιστής, διασώθηκε κάτι; Βέβαια, τά ἐπτά ἀντίγραφα δέν τά ἔγραψε ἐκεῖνος. Κατά τήν παράδοση μάλιστα, γραφέας του εἶναι ὁ Πρόχορος, ἕνας ἀπό τούς ἐπτά Διακόνους.⁴² Γι' αὐτό, στίς ἀπεικονίσεις τῆς Ἀποκαλύψεως, βλέπουμε τόν Ἰωάννη νά δέχεται τήν Ἀποκάλυψη σ' ἕνα σπήλαιο, καί δίπλα του νά εἶναι ὁ ἅγιος Πρόχορος νά γράφει καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Ἰωάννου. Δέν εἶναι λοιπόν ὁ Ἰωάννης ὁ ἀντιγραφέας, ἀλλά ὁ Πρόχορος. Τό πρῶτο λοιπόν βιβλίο, αὐτό ὅπως γράφηκε ἐκεῖ, ἄραγε σώθηκε; Δέν ξέρω ἂν ποτέ σκεφθήκατε, ὑπάρχει ἄραγε τό βιβλίο αὐτό πού ἔγραψε ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης; Μήπως εἶναι ἐκεῖ στήν Πάτμο ἢ σέ καμμιά βιβλιοθήκη ἀγιορείτικη, ὅπου ἔχουν πολλούς κώδικες καί βιβλία πανάρχαια, μήπως ὑπάρχει ἐκεῖ τό βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως;

Ἀγαπητοί μου, δέν διασώθηκε οὔτε ἕνα μικρό κομματάκι μεμβράνης ἢ χάρτου! (Χάρτης ἦταν ἡ γραφική ὕλη· ὅχι αὐτή ὅπως τήν γνωρίζουμε σήμερα, ἀλλά

42. Δέν ἔχουμε πολλές γραπτές πληροφορίες γιά τόν ἅγιο Πρόχορο. Ἡ μοναδική ἀναφορά τοῦ ὀνόματός του γίνεται στίς Πράξεις (6, 1-7), ὡς ενός ἀπό τούς ἐπτά Διακόνους, πού χειροτόνησαν οἱ Ἀπόστολοι. Περισσότερες πληροφορίες βρῖσκουμε στό ἀπόκρυφο ἔργο *Πράξεις, ἥτοι περίοδοι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου καί εὐαγγελιστοῦ, συγγράφοντος τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Προχόρου*. Σύμφωνα μ' αὐτό, ὁ Πρόχορος παρουσιάζεται ὡς μαθητής καί ἀκόλουθος τοῦ ἀποστόλου Ἰωάννου στή Μ. Ἀσία, στήν Ἔφεσο καί στήν Πάτμο. Ἀναφέρεται ἐπίσης ὅτι κατά τό ὄραμα τῆς Ἀποκαλύψεως ἦταν παρών καί κατέγραφε ὅσα τοῦ ὑπαγόρευε ὁ εὐαγγ. Ἰωάννης.

ἀπλῶς ἡ γραφικὴ ὕλη· ἦταν ἓνας γενικός χαρακτηρισμός γραφικῆς ὕλης. Σήμερα αὐτὴν τὴ γραφικὴ ὕλη πού ἔχουμε καὶ τὴν φτιάχνουμε ἀπὸ τὰ ξύλα τὴ λέμε χαρτί, ἐνῶ χάρτης εἶναι ἀρχαία λέξη, καὶ εἶναι λέξη πρὶν ἐφευρεθεῖ τὸ χαρτί.) Δέν ὑπάρχει λοιπόν οὔτε ἓνα μικρὸ κομματάκι χάρτου ἢ μεμβράνης ἀπὸ τὸ πρῶτο βιβλίον πού γράφηκε, τὸ ἀρχικὸ βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως! Ἄν θέλετε, δέν ὑπάρχει τίποτα καὶ ἀπὸ τὰ εὐαγγέλια! Οὔτε ἀπὸ τίς ἐπιστολές τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἢ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου. Δέν ὑπάρχει τίποτα ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη, οὔτε ἓνα μικρὸ κομματάκι!

Δέν ἔχει σημασία ὅμως. Τό ἴδιο πράγμα συμβαίνει καὶ μέ τὴν ἀρετὴ τῆς ἐλεημοσύνης. Δίνουμε σέ κάποιον ἓνα ποτήρι νερό ἢ ἓνα πιάτο φαγητό, καὶ ἡ πράξη αὐτὴ καθεαυτὴ δέν ἀντέχει στὴν αἰωνιότητα· αὐτός πού τοῦ δώσαμε ἓνα ποτήρι νερό ἢ ἓνα πιάτο φαῖ θά ξαναδιψάσει καὶ θά ξαναπεινάσει. Καὶ ὅμως ὁ Κύριος εἶπε: *Αὐτός πού ἔδωσε ἓνα ποτήρι νερό σὸ ὄνομά μου, δέν θά χάσει τὸν μισθό του. Ἦμουν γυμνός, καὶ μέ ντύσατε· ἤμουν πεινασμένος, καὶ μέ ταΐσατε.*⁴³ Αὐτὴ ἡ πράξη, ὡς πνεῦμα, ὡς ἐνέργεια, θά μείνει στὴν αἰωνιότητα ὡς ἀρετὴ, γιατί συνδέθηκε μέ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀρετὴ θά μείνει· ὄχι τὸ ὑλικὸ πράγμα, ὁ φορέας. Τό ἴδιο πράγμα συμβαίνει καὶ ἐδῶ, ἀγαπητοί· δέν ἔχει σημασία τὸ ὅτι δέν διασώθηκε ὁ ὑλικὸς φορέας.

Ἀλήθεια, πόσο θά μᾶς συγκινοῦσε, ἢ πόσο θά συγκινοῦσε τοὺς ἀρχαιολόγους καὶ τοὺς μελετητές ἀρχαίων κειμένων καὶ βιβλίων, νά εἶχαν κάποια φύλλα ἀπὸ τὴν γραφίδα ἑνὸς Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ ἢ ἑνὸς

43. *Μάρκ.* 9, 41. *Ματθ.* 10, 42. 25, 35.

ἀποστόλου Παύλου... Πόσο θά συγκινοῦσε! Δέν ἔχει σημασία ὅμως· σημασία ἔχει ὅτι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δέν δεσμεύεται ἀπό τήν ὕλη. Τόν ἔχουμε τόν λόγο τοῦ Θεοῦ! σέ ἑκατομμύρια ἀντίτυπα τόν ἔχουμε!

Ἀλλά πάνω σ' αὐτό θά ἤθελα νά σᾶς πῶ καί κάτι ἀκόμα.

Πολλά πράγματα στή ζωή μας τά κάνουμε γιά νά ἀντέξουν στήν αἰωνιότητα. Κτίζουμε ἕνα σπίτι, κτίζουμε μία ἐκκλησία, ἀγοράζουμε κάτι... Λέμε: *Πάρε ροῦχα ἀπό τέτοιο ὕφασμα· οὐ!... κρατᾶνε μιά ζωή, εἶναι αἰώνια!* Ἀκοῦστε: *εἶναι αἰώνια!* Εἶναι ἕνας πειρασμός νά θέλουμε νά φτιάξουμε κάτι γιά νά μείνει στήν αἰωνιότητα· νά φτιάξουμε ἕνα μοναστήρι καί νά μείνει μέχρι νά τελειώσει ἡ Ἱστορία! Νά φτιάξουμε ἕνα ναό, τόν ἅγιο Ἀχίλλιο, καί νά μείνει μέχρι νά τελειώσει ἡ Ἱστορία! Βεβαίως σέ μιά εὐχή, ὅταν ἐγκαινιάζουμε ναό, λέμε: *Κύριε, νά μείνει μέχρι τό τέλος τῆς Ἱστορίας ὁ ναός αὐτός.*⁴⁴

Ὁ Θεός ὅμως δέν δεσμεύεται ἀπό τούς ὑλικούς φορεῖς –σᾶς εἶπα πώς εἶναι καί ἕνας πειρασμός. Ἄς γκρεμιστοῦν. Ἐμεῖς βέβαια ὀφείλουμε νά κτίσουμε, γιά νά ὑπηρετήσουμε μιά ἱστορική στιγμή, τήν ἐποχή μας, τή γενεά μας· ἡ ἐπόμενη γενεά ἂς κτίσει κι ἐκείνη, ἂς φτιάξει κι ἐκείνη. Ἐνα νά γνωρίζετε· τό πνεῦμα δέν δένεται, δέν δεσμεύεται. Τό πνεῦμα εἶναι ἐκεῖνο πού πρέπει νά διατηροῦμε. Οἱ φορεῖς; ὦ, οἱ φορεῖς... δέν

44. *Μικρὸν Εὐχολόγιον*, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1984, σ. 340: «*Επὶ σὲ τοίνυν καὶ ἡμεῖς σήμερον τὸν ναὸν τοῦτον τῆς δόξης σου ἐδράζομεν, Κύριε, καὶ σὲ ἱκετεύομεν καὶ παρακαλοῦμεν· στερέωσον τὸν οἶκον τοῦτον εἰς αἰῶνα αἰῶνος...*».

ἐνδιαφέρουν. Βέβαια, πολλές φορές, γιά λόγους συναισθηματικούς, ἐνδιαφερόμαστε καί γι' αὐτούς· ἀλλά, ὅπως καί νά τό πάρουμε, ὅπως καί νά τό ποῦμε, ἀγαπητοί μου, τό θέμα εἶναι ὅτι, σέ τελευταία ἀνάλυση, δέν μᾶς ἐνδιαφέρουν.

Ἀλήθεια, ἀπό τόν ἀρχαῖο ἀσκητικό κόσμο στήν Αἴγυπτο καί στήν Ἀνατολή, στή Συρία, Παλαιστίνη καί λοιπά, διασώθηκε τίποτα; Ἀλήθεια, ποῦ εἶναι οἱ καλύβες τῶν ἀσκητῶν; ποῦ εἶναι ὅ,τι ἔφτιαξαν; ποῦ εἶναι οἱ σκηῖτες τους; Δέν ὑπάρχουν. Δέν ὑπάρχει τίποτα! Τό ἀσκητικό πνεῦμα ὅμως ὑπάρχει μέσα στήν Ἐκκλησία. Συνεπῶς μή μένουμε στούς ὑλικούς φορεῖς, σάν νά εἶναι τό πᾶν· στό πνεῦμα νά μένουμε.

Καί ἐμεῖς ἐδῶ ἔχουμε τήν Ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ. Δέν ἔχει σημασία ἂν αὐτό τό βιβλίό πού κρατᾶμε στά χέρια μας εἶναι τό πρῶτο ἢ τό δισεκατομμυριοστό· σημασία ἔχει ὅτι ἔχουμε τήν Ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ, αὐτή πού θά μᾶς πεῖ τό μήνυμα τοῦ Θεοῦ γιά νά σωθοῦμε.

Λάρισα, 30 Νοεμβρίου 1980